

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Porovnání názorů vybraných
autorů na sebevraždu**

Zuzana Tajovská

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana TAJOVSKÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Porovnání názorů vybraných autorů na sebevraždu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zjistit, jak někteří autoři pohlíží na problém sebevražd, který se v současnosti vyskytuje stále častěji. Komparace bude provedena z hlediska rozdílů a podobností názorů, případně bude směřovat ke zjištění základních vývojových tendencí.

Osnova:

1. Sebevražda (stručná charakteristika)
2. Česko a sebevraždnost (tabulky, grafy, srovnání s jinými evropskými státy)
3. Komparace vybraných autorů k sebevraždě

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Koutek, J, Kocourková, J.: Sebevražedné chování. Praha: Portál 2007.

Masaryk, T.G.:Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty.Praha: Čin 1926.

Monestier, M.:Dějiny sebevražd.Praha: Dybbuk 2003.

Viewegh, J.:Sebevražda a literatura.Praha:Nakladatelství Tomáše Janěčka 1996.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jaroslav Paulovič
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 03. 2009

Zuzana Tajovská

Poděkování

Tímto chci poděkovat PhDr. Jaroslavu Pavlovičovi za vedení mé bakalářské práce, za všechny jeho rady a velice cenné připomínky, kterých si hluboce vážím.

Zuzana Tajovská

Anotace bakalářské práce

Tato práce se soustředí na porovnání názorů vybraných autorů zabývajících se tématem sebevraždy.

Její cílem je zjistit, jak někteří autoři nahlíží na různá témata týkající se sebevraždy, zda-li jsou jejich názory spíše podobné či rozdílné.

Tato práce se zabývá tématy jako jsou např. příčiny sebevraždy, způsoby provedení sebevražd, sebevraždy dětí a mladistvých, prevence sebevražd, na nichž se snaží odhalit právě názory některých vybraných autorů na sebevraždu.

Klíčová slova: sebevražda, sebevrah, pokus o sebevraždu, způsob sebevraždy, příčina sebevraždy.

Title: . Comparison of opinions on suicide of chosen authors.

Bachelor thesis annotation

This thesis focuses on comparison of opinions on suicide of chosen authors engaged in suicide research.

Its goal is to find out how several authors see various themes, concerning suicide, whether their opinions are rather similar or different.

This thesis is concerned with topics as causes for suicide, suicide commission methods, suicide of children and teenagers, suicide prevention, on which it tries to discover opinions of chosen authors on the matter of suicide.

Key words: suicide, suicidal, suicide attempts, suicide commission methods, causes for suicide.

Obsah

Úvod.....	8
1. Sebevražda jako vědecký problém.....	10
1.1. Sebevražda – charakteristika výchozích pojmů	10
1.1.1. Sebevražednost v historickém kontextu.....	10
1.1.2. Pojem sebevražda.....	11
1.1.3. Pojem sebezabití	13
1.1.4. Pojem sebeoběť.....	14
1.1.5. Pojem bilanční sebevražda.....	14
1.1.6 Pojem sebevražedný pokus a dokonaná sebevražda	15
1.2. Metodologická východiska výzkumu sebevraždy	16
1.2.1 Sociologický přístup	16
1.2.2. Medicínský přístup.....	16
1.2.3. Psychologický přístup.....	17
2. Příčiny sebevražd	18
3. Způsoby provedení sebevražd	31
4. Sebevražda a společnost	38
4.1. Prevence sebevražd	38
4.2. Některé druhy pomoci.....	39
5. Sebevražda dětí a mladistvých.....	41
5. 1. Pojetí smrti dítětem	41
5. 2. Příčiny sebevražd dětí a mladistvých.....	42
5. 3. Formy sebevražedného jednání dětí a mladistvých	43
5. 4. Prevence sebevražd dětí a mladistvých.....	44
Závěr	45
Použité prameny a literatura.....	47
Přílohy	49

Úvod

Pojem sebevraždy (neboli *suicidium*) existuje už staletí před Kristem. Během doby se různě vyvíjel. Význam tohoto slova zůstává však stále stejný. Sebevraždy znamenají úmyslné ukončení vlastního života.

Sebevražednost je společenský jev, který do společnosti vnáší jistý problém. Je to známka toho, že je něco v nepořádku.

Na základě studia vybraných titulů odborné literatury autorka dospěla k názoru, že sebevraždy může být chápána z různých pohledů. Může být chápána jako individuální čin člověka, který si myslí, že už nemá jinou možnost. Rovněž může být chápána z pohledu duševně chorého, který ani snad neví, co dělá. Dále může být chápána z pohledu člověka, který jednal v afektu a přišlo mu to v dané chvíli jako jediné dobré řešení.

Důvodů a příčin, proč se člověk rozhodne pro sebevraždy, je ještě mnoho. Při zamýšlení se nad problémem sebevražd je zásadní pátrat po příčinách – proč to ten člověk vlastně udělal. Příčiny sebevražednosti jsou jedním z nosných zaměření této práce.

Zejména by tato práce měla přiblížit, jak na sebevraždy nahlíží někteří autoři, kteří se problematikou sebevražednosti zabývají.

Není jisté, zda lze sebevraždy racionálně zdůvodnit. Nezaújatí pozorovatelé se většinou domnívají, že ne. Co když je to ale pro toho člověka, který se rozhodne k tak radikálnímu činu, jakým sebevraždy je, skutečně jediné možné východisko?!

Při psaní této práce si autorka určila dva stěžejní cíle. Tím prvním cílem bylo nastínění problému sebevražd, druhým cílem bylo srovnání názorů vybraných autorů na sebevraždy.

Práce je členěna do pěti kapitol. Nejprve se autorka věnuje sebevraždě jako takové. Charakterizuje základní pojmy týkající se sebevražd a věnuje se metodologickým východiskům.

Ve druhé kapitole autorka přibližuje příčiny sebevražd z pohledu různých autorů.

Dále se ve třetí kapitole zabývá různými způsoby provedení sebevražd a tím, co může mít vliv na výběr způsobu sebevraždy.

Ve čtvrté kapitole autorka rozebírá otázky prevence sebevražd a některé druhy pomoci sebevrahům či lidem, kteří na sebevraždu pomýšlejí.

Pátá kapitola se dotýká, emočně ještě tíživěji vnímaného problému, totiž sebevraždou dětí a mladistvých. Vyjadřuje zájem o genezi těchto činů, o to, jak děti nahlíží na smrt, jaké jsou formy sebevražedného jednání dětí a mladistvých a možnosti prevence sebevražd dětí a mladistvých.

Metodologicky tato práce vychází především z komparace názorů vybraných autorů na sebevraždu, částečně se opírá o analýzu statistických údajů, týkajících se sebevražednosti v Česku. Práce vychází ovšem také z kompilace, protože některé názory autorů byly natolik podobné, že v nich nebylo možno hledat zásadní a obohacující rozdíly.

1. Sebevražda jako vědecký problém

1.1. Sebevražda – charakteristika výchozích pojmů

1.1.1. Sebevražednost v historickém kontextu

„Sebevražda (či sebevražednost jako sociální jev) má nejen svoji neodmyslitelnou dimenzi „osobní“, individuální, nýbrž i dimenzi civilizační, sociokulturní. Sebevražedné jednání úzce souvisí se světem lidských hodnot, zejména s postojem člověka ke smrti vůbec. A tento postoj je podmíněn – mimo jiné – i historicky a sociokulturně. Pro pochopení suicidálního jednání v časově vzdálených obdobích platí (...), že suicidium nutno posuzovat a chápat v historickém kontextu doby.“ [Viewegh 1996: 13].

„Zprávy o sebevražedném jednání se objevují už staletí před Kristem v písemných památkách starých kultur Indie, Číny a Japonska. Vliv tradic a představ (podmíněných bráhmanismem, konfucianismem a buddhismem) přežívá v názorech na dobrovolnou smrt až do současnosti“ [ibid.: 15].

Sebevražda není ničím výjimečným ani v antickém Řecku a Římě. Historie hovoří o pozoruhodném množství významných lidí, kteří ukončili život sebevraždou a například v Japonsku byla sebevražda tradičně považována za čin hodný obdivu a následování. Už ve starověku se zde vyvinul přesný rituál uskutečnění sebevraždy – harakiri. [Voráček 1967: 16, 17].

Ve středověké Evropě sebevražednost výrazně klesá nebo dokonce zcela mizí a příčinou podle historických prací je, že je zde zřejmá souvislost s vlivem křesťanství, i když je „vlastně neobyčejně zajímavé, že bible jako základ křesťanského učení na žádném místě, ani ve Starém ani v Novém zákoně, sebevraždu nezakazuje, nezaujímá k ní jakékoli hodnotící stanovisko, a dokonce se zde ani jednou neobjevuje slovo „sebevražda“ nebo „pokus

o dobrovolnou smrt“. Zpravidla se však soudí, že ji nepřímou odmítá v starozákonním příběhu o Jobovi tím, že nabádá člověka, aby trpělivě snášel utrpení života.“ [Voráček 1967: 19].

„Feudální středověk sebevraždu odsuzuje a přísně trestá. Novověk postupně ruší všechna církevní i světská opatření proti sebevrahům.“ [ibid.: 24].

„S příchodem devatenáctého století nastává v zemích západní a střední Evropy rychlý, v druhé polovině století doslova závratný vzrůst sebevraždění.“ [ibid.: 27].

V posledních letech se počet sebevražd stále snižuje, viz. tabulka č. 1

1.1.2. *Pojem sebevražda*

Pojem sebevražda je všeobecně definován jako úmyslné ukončení života, každý autor na tento jev však nahlíží individuálně a tvoří si svou vlastní definici.

Podle Viewegha za sebevraždu „(...) označujeme takový způsob autodestruktivního jednání, který zřetelně vyjadřuje úmysl jedince dobrovolně ukončit vlastní život a cílevědomou snahu zvolit k tomuto účelu prostředky, u nichž možno předpokládat, že k zániku života povedou.“ [Viewegh 1996: 19].

Durkheim říká, že „sebevražda je činem člověka, jenž si sáhne na život ve stavu pomatenosti. Všichni kandidáti sebevraždy jsou pomateni.“ [Monestier dle Durkheima 2003:14]. S Durkeimem se rozchází Dehais, který definuje sebevraždu jako „akt, jimž si přivodí smrt člověk zcela při smyslech, který, ač by si mohl vybrat život, raději zemře, přestože k tomu není nucen žádnými etickými závazky.“ [Monestier dle Dehaise 2003:14].

Zakladatel české sociologie, T.G.Masaryk, vidí smrt jako něco zcela přirozeného, jako něco co se nevyhne žádnému z nás, sebevraždu však chápe

v rozličném smyslu. „V širším smyslu slova rozumí se jí ten nepřírozený způsob smrti, jenž byl přivozen neúmyslným vsahováním člověka v životní proces, [...]. V tomto smyslu je např. sebevrahem ten, kdo pro nemravný nebo nemoudrý život nalezne předčasnou smrt, neboť normální by bylo, kdyby každý člověk dosáhl stařeckého věku – [...]. V užším a vlastním smyslu je naproti tomu jenom ten sebevrahem, kdo činí svému životu konec úmyslně a vědomě, kdo si smrti jako takové přeje a je si jist, že si svým jednáním nebo opomenutím smrt přivodí.“ [Masaryk 1926: 2].

Další autor, zabývající s tematikou sebevraždy, Prokop s Masarykovou definicí souhlasí a dále jeho teorii rozvádí. Pokládá za sebevraždu každý čin, „který vede ke smrti a při němž je individuum vedeno touhou a vůlí zemřít bez ohledu na to, zda jeho jednání je objektivně účelné nebo ne; neboť cílevědomost činu je tu dána již samotnou vůlí zemřít a účelnost jednání, jako pojem subjektivní, je závislá na duševním stavu individua. Rozdíl mezi sebevražedným pokusem a sebevraždou je jen v tom, že při sebevražedném pokusu není čin dokonán až k smrti.“ [Prokop 1940: 12].

Halbach zase jako sebevraždu označuje smrt, „která je přímo či individuálně důsledkem činu spáchaného samotnou obětí, jež přitom ví, že důsledkem tohoto činu bude smrt.“ [Monestier dle Halbacha 2003:14]

Zcela odlišně vidí sebevraždu autor knihy *Duše a sebevražda* Hillman. Ten analyzuje zážitek smrti, přistupuje k problému sebevraždy nikoli z hlediska života, nýbrž z hlediska našeho vztahu ke smrti a k lidské duši. Nahlíží na sebevraždu nejen jako odchod ze života, ale také jako „vstup do smrti“. Tento zcela odlišný přístup je založen na rozboru sebevraždy, jak ji vnímá lidská duše. [Hillman 1997: 7]

Autorka se nejvíce ztotožňuje s definicí Jandourka, který sebevraždu popisuje jako „úmyslné ukončení vlastního života. Příčinami bývá pocit bezvýchodnosti v těžké životní situaci. Vyskytuje se často u duševně nemocných osob trpících depresemi, schizofrenií, psychopatií nebo

u drogově závislých. Je také často reakcí na neúspěch (krach podnikání, nešťastná láska) nebo samotu, u dětí se objevuje z obavy před trestem (špatné vysvědčení).“ [Jandourek 2007: 212]

1.1.3. *Pojem sebezabití*

Od sebevraždy je nutno odlišit sebezabití, které by se dalo definovat jako zabití sebe sama bez vědomého úmyslu jedince dobrovolně zemřít. Hlavní rozdíl mezi sebezabitím a sebevraždou je, že při sebezabití pramení často jednání z činnosti pudu sebezáchovy, naopak sebevražda předpokládá spíše opak tohoto pudu. [Prokop 1940: 12 - 13].

Tato forma autodestrukce se může vyskytnout u některých duševních poruch (např. člověk, který má halucinace, prchá před svými domnělými pronásledovateli a zabíjí se skokem z okna= neměl v úmyslu se zabít, ale naopak se zachránit).

K sebezabití však může dojít i u zcela normálních zdravých osob, a to v případě tzv. demonstrativních suicidálních pokusů. Této imitace skutečné sebevraždy je některými osobami využíváno jako nátlaku či vydírání nejbližšího okolí. Demonstrativní suicidální jednání je typické pro určité hystericky zaměřené osoby. Při tomto jednání není tedy vyloučeno sebeusmrcení, ke kterému může dojít nešťastnou náhodou. [Viewegh 1996: 19-20].

Také u zkratkového a impulsivního jednání může dojít za určité situace k sebezabití. Ani zde většinou nemá postižený jedinec vědomý úmysl a cíl ukončit dobrovolně vlastní život, protože „jedná pod vlivem okamžitého impulsu a více či méně ve stavu nepřičetnosti nebo patologicky podmíněné snížené kritičnosti svého jednání.“ [ibid.: 19-20]. Takové jednání často na první pohled vypadá jako sebevražda nebo pokus o sebevraždu, při

podrobném vyšetření se ale ukáže jako jednání, které mělo právě opačný účel.

1.1.4. Pojem sebeoběť

Pro vysvětlení pojmu sebeoběť je důležité tento pojem odlišit od pojmu sebevražda. Sebevražda je čin pramenící z egoismu, naopak sebeobětování vychází spíše z altruismu. Sebevražda je činem destruktivním, sebeoběť je činem konstruktivním. Sebevražda je v naší sociokulturní oblasti většinou morálně odsuzována, naopak sebeoběť je hodnocena kladně.

Člověk, který se rozhodne k sebeobětování, jedná vždy pod vlivem výjimečného duševního stavu, fascinován představou hrozící katastrofy nebo ztráty milované osoby, nebo jedná z okamžitého popudu, který pramení ze vštípených a vžitých zásad tradice. Důvody pro sebeobětování jsou vždy více citové než rozumové. [Prokop 1940: 14]. Např. matka, která bez váhání skočí do vody pro topící se dítě, aby jej zachránila, jedná pudově, nepřeje si vlastní smrt, pouze usiluje všemi možnými prostředky zachránit dítě. Dalším příkladem je žena, která podstoupila dobrovolnou smrt, aby tímto sebeobětujícím činem vyvolala otřesný zážitek, a tím podnítila tvůrčí síly u svého manžela, lyrického básníka. [Viewegh 1996: 22].

1.1.5. Pojem bilanční sebevražda

Vedle patologických sebevražd a ostatních způsobů autodestruktivního jednání existují sebevraždy lidí normálních, zdravých tělesně a duševně. Pro tuto skupinu sebevražd se ujalo označení bilanční sebevražda. „Za bilanční označujeme takovou sebevraždu, kterou provede osoba – v podstatě zcela normální – na základě rozumové úvahy, jako jistou bilanci dosavadního života a zvážení jeho kladných a záporných

vyhlídek.“ [Viewegh 1996:22]. Bilanční sebevražda tedy značí jistý člověkův postoj k vlastnímu životu.

Bilanční sebevražda se liší od ostatních především tím, že její motiv je každému srozumitelný. Srozumitelnost sebevražedného motivu však může být relativní, záleží na interpretaci motivu, zda bude srozumitelný či nikoliv. Interpretace sebevražedných motivů se děje skrze zanechaný dopis sebevraha, výpovědi lidí ze sebevrahova okolí či vlastní výpovědi sebevraha, pokud se jednalo o sebevražedný pokus. [Prokop 1940: 16-17].

1.1.6 Pojem sebevražedný pokus a dokonaná sebevražda

Pokus o sebevraždu je více než dokonaná sebevražda obrácen do lidského prostředí. Často jde o „volání o pomoc“. Člověk pokoušející se o sebevraždu chce dosáhnout změny své nepříznivé situace, ať už jde o změnu mezilidských vztahů nebo jiných okolností. Proto je nutno brát každý tento případ v úvahu.

Sebevražedný pokus je výsledkem spontánního, bez delšího rozmyšlení uskutečnitelného rozhodnutí, naopak pro dokonanou sebevraždu je typická dlouhodobě plánovaná příprava. Prostředky k sebevražednému pokusu jsou mírnější, např. otravy různými látkami. Naopak u dokonané sebevraždy jsou prostředky spíše tvrdší (např. zastřelení, oběšení atd.).

Motivy sebevražedného pokusu jsou méně výrazné a vychází spíše z rodinných či pracovních konfliktů, motivy dokonané sebevraždy vychází nejen ze zmíněných konfliktů, ale vyplývají z ohrožení existence jedince (např. nevléčitelné nemoci apod.). [Viewegh 1996: 26 - 27].

1.2. Metodologická východiska výzkumu sebevraždy

1.2.1 Sociologický přístup

Výzkum sociálních aspektů sebevraždy je spjat s rozvojem sociologie, která se pokoušela postihnout a analyzovat vzájemné vztahy mezi sebevraždou a určitými sociálními faktory, např. hustotou obyvatelstva, vzděláním, ekonomickými poměry, politickými poměry atd.

V sociologickém přístupu se projevují tendence analyzovat sebevražednost spíše jako sociální jev než jako individuální čin.

Sociologický výzkum užívá jako jednu ze svých metod statistiku, zejména demografickou statistiku, která se tedy využívá i u výzkumu sebevraždy. Statistika nám především poskytuje údaje o četnosti a výskytu určitého jevu, není však schopna vysvětlit určité vnitřní souvislosti konkrétního případu. Proto je bezpodmínečně nutná pečlivá analýza a interpretace statistických výsledků. Od statistiky nemůžeme očekávat řešení problému sebevraždy, takové řešení nám může přinést pouze detailnější psychologická analýza jednotlivých případů, které statistika může doplnit, v plné míře ji však nemůže nahradit. [Viewegh 1996: 37 - 43].

1.2.2. Medicínský přístup

Z medicínského hlediska je značně rozšířený názor, že každá sebevražda je určitým způsobem podmíněna patologicky. Z tohoto pohledu může vyplynout hypotéza, že podstata sebevraždy spočívá v oslabeném či jinak deformovaném pudu sebezáchovy. Deformaci podle tohoto pojetí mohou způsobit různé somatické nebo psychické choroby (deprese, alkoholismus, chybný psychický vývoj, psychopatie, neurózy, úzkostné a afektové ladění, pocity viny, biologicky krizová období jako jsou puberta, gravidita a klimakterium, dále nevyléčitelné nemoci, toxikomanie aj.)

Stále ještě panují tendence považovat sebevražedné jednání za patologický proces, který náleží především do sféry psychiatrie, avšak stále více psychiatrů již připouští možnost, že sebevražedné jednání se vyskytuje i u jedinců naprosto duševně zdravých. Pro tuto nepatologickou formu sebevraždy se všeobecně vžilo označení, které bylo již zmíněno, a to bilanční sebevražda. [Viewegh 1996: 45 - 50].

1.2.3. Psychologický přístup

Ve výzkumu sebevražednosti z psychologického hlediska lze rozlišovat dvě výzkumné tendence: „a) první se přidrhuje kauzálního přístupu a hledá vztahy mezi jednotlivými psychickými (především osobnostními) vlastnostmi a suicidem, b) druhá směřuje k odhalení a analýze prožitkových obsahů a většinou i jejich vývoje. Přihlíží spíše ke smysluplným souvislostem v životě sebevraha a k dynamické stránce suicidálního fenoménu“ [ibid.: 56]. Při vymezení psychologických podmínek lidského chování však většinou kauzální přístup nelze uplatnit, jelikož složité psychické jevy vyžadují často finální objasnění, nikoli kauzální přístup, protože „duševním souvislostem rozumíme zevnitř [...] a vysvětlujeme je jako sled po sobě následujících dějů zvnějšku“ [ibid.: 55-56].

Psychologický výzkum sebevraždy je zaměřen na některé psychické, zejména osobnostní vlastnosti sebevraha. Cílem srovnávacího výzkumu je zjistit specifické vlastnosti sebevraha, „které by mohly být pojaty jako predispoziční terén suicidální aktivity.“ [ibid.: 51-52]. V tomto typu výzkumu lze užít jakýchkoli psychologických metod (testů, dotazníků), které jsou schopny postihnout strukturu a dynamiku zkoumané osobnosti.

2. Příčiny sebevražd

Na úvod této kapitoly jsou uvedeny příklady tří lidí, kteří spáchali sebevraždu. Je zřejmé, že tito lidé už nikdy neprozradí, proč se rozhodli právě pro sebevraždu. Je skutečně velmi obtížné dopátrat se pravých příčin sebevraždy. Posuďte sami, jestli vás napadá, PROČ to udělali právě tito lidé?!

„Dvacetiletý brněnský student I. L., talentovaný matematik, sportovec, dobrý kamarád, byl na jaře 1961, den po úspěšném složení státních zkoušek na vysoké škole, nalezen mrtev v bytě rodičů. Využil jejich nepřítomnosti a otrávil se plynem.“
[Voráček 1967: 11].

„Desátník F. K., velitel družstva u motostřeleckého útvaru, povoláním rytec skla, svobodný, abstinentský, vzorný voják, odešel jako velitel stráže na kontrolu strážních stanovišť a na odlehlém místě se zastřelil dávkou ze samopalů.[...]. Nezanechal žádnou písemnou zprávu ani ústní vysvětlení.“ [ibid.: 11].

„Vysokoškolský profesor J. S., dvaapadesátiletý, ženatý, otec dvou dětí, dostavil se v květnu 1965 na pravidelnou prohlídku do nemocnice v P. Prošel několika odděleními a v jedenáct hodin čekal na další prohlídku na chodbě v druhém poschodí nemocnice. Bavil se klidně s několika pacienty, potom přistoupil k oknu, otevřel je a před očima ostatních vyskočil ven. Dopadl na betonový chodník. Za dvě hodiny zemřel. Pitva prokázala, že byl zcela zdravý, v práci měl úspěchy, rodinný život měl spořádaný.“[ibid.: 11].

Proč tito lidé spáchali sebevraždu, je možno se jen domnívat. Je velmi obtížné určit příčinu, především určit jen jednu příčinu.

Autorka této práce se tedy pokusí alespoň z části objasnit některé příčiny sebevražednosti, především jak se na tyto příčiny dívají různí autoři, kteří se zabývají sebevražedností.

Masaryk rozděluje příčiny sebevraždy do dvou kategorií:

- 1) působení přírodních vlivů
- 2) působení fyzické a duševní (fyzické poměry tělesné organizace, poměry obecně společenské, poměry politické, poměry hospodářské, atd.)

Působení přírodních vlivů

Masaryk rozděluje přírodu na zemi (podnebí, půda) a kosmické vlivy, následně pak pozoruje, jak tyto vlivy mohou ovlivnit sebevražednost.

Je nutno poznamenat, že u výzkumu sebevraždy, která je ovlivněna přírodou, Masaryk vychází zejména ze statistických dat.

Z pohledu ročních období se nejvíce sebevražd páchá na jaře a v létě, zejména v dubnu, květnu a červnu, nejméně sebevražd pak připadá na listopad, prosinec, leden. viz tabulka č. 2.

To, že je největší sebevražednost právě na jaře a v létě, je dle Masaryka podmíněno především tím, že je velké ustavičné teplo, které „působí na nervovou soustavu, rozněcuje a rozčiluje.“ [Masaryk 1926: 9].

Vlhké počasí též částečně podporuje sebevražednost. „Neobvykle zachmuřené nebe zatemňuje mysl, a vlhké počasí dráždí nervy.“ [ibid.: 12].

Volba dne v týdnu rovněž není náhodná. Maximum spáchaných sebevražd připadá na pondělí, úterý a čtvrtek, nejméně sebevražd spadá na sobotu, viz. tabulka č. 3, podle Masaryka z důvodu, že dělníci mají tento den výplatu. Ženy volí poměrně často neděli, jelikož sobota je pro ně den úklidu, kdy nemají čas se zabývat nespokojeností se svým životem.

Podle denní doby se děje nejvíce sebevražd především ve dne, nejméně v noci, jelikož noc má konejšivý účinek.

Neméně důležitý je vliv slunce a měsíce na sebevražednost. Ztráta obvyklého denního světla může znepokojovat a rovněž vést až k sebevraždě. Měsíc zase může znervózňovat či rozčilovat jisté psychózní osoby. [ibid.: 13-16].

Působení fyzické a duševní

a) fyzické poměry

Podle Masaryka „aby jednotlivec mohl života za daných poměrů s úspěchem chránit, je mu, stejně jako společnosti, potřeba jisté nepatrné tělesné síly a zdatnosti, již zřejmě může mít pouze člověk normální a zdravý. Sebevražednost všeobecně nevznikne u normálního a zdravého člověka.“ [Masaryk 1926: 19].

Nejvíce sebevraždu mohou ovlivnit tělesné choroby, a to především choroby těžké a nevléčitelné, které „odňaly všechnu radost ze života a úplně zaplašily veselost mysli, chopí se člověk posledního prostředku, umírá dobrovolně. [ibid.:19].

Na sebevraždu může působit podle Masaryka také ztráta svobody, protože život ve vězení je pro vězně natolik těžký, že se raději rozhodnou sami skoncovat se svým životem a spáchají sebevraždu. Zvláště samovazba člověka hodně deprimuje.

Bylo zjištěno, že sebevraždu nejčastěji páchají lidé, kteří se dopustili menších zločinů, jelikož vrazi a zlí zloději zpravidla nelitují svých činů.

Rovněž bydliště může částečně ovlivnit sebevražednost. Masaryk klade obrovský důraz na venkov, kde jsou lidé zdvořilí, lépe vychovaní, především více věřící, hodně pracovití, naopak ve městě jsou lidé uspěchaní, více ve stresu, věnují se různým podivným činnostem (alkoholici, prostitutky, závislí na drogách apod.), zejména proto je podle něj mnohem větší sebevražednost ve městech. [ibid.: 44].

I manželský a rodinný život má zřejmě vliv na sebevražednost, jelikož „povšechně se přisuzuje manželskému životu velmi příznivý vliv na fyzické i mravní prospívání ženatých [...].Proto se dá očekávat, že manželství povšechně bude sebevražednost umenšovat.“ [ibid.: 33].

Podle Masaryka může mít vliv na sebevraždu také věk, přičemž nejohroženější skupinou jsou lidé mezi 50. a 60. rokem, viz. tabulka č. 4.

b) politické poměry

Politické krize a revoluce mají na sebevražednost podle Masaryka velký vliv, protože „politicky rozbouřená společnost má podle okolností značnou náchyllost k omrzelosti života. Tak může např. náhle zavedená tyranie mnoho státních občanů přiměti k sebevraždě [...]. Politické krise pohřbívají pořádek a bezpečnost, ničí hospodářský základ a uvolňují vášně a nemravnost tak, že přirozeně mnohé přivádějí k sebevraždě.“ [Masaryk 1926: 54].

Také militarismus je podporujícím činitelem sebevražednosti. Vojáci páchají sebevraždu častěji než běžní občané. Mnoho mladých vojáků nenávidí vojenskou službu a často se jim stýská po domově. [ibid.: 56].

c) hospodářské poměry

Špatné majetkové poměry, nouze, bída, chudoba i bohatství mají obrovský vliv na sebevražednost. Aby chtěl člověk žít, musí moci uspokojit své potřeby. Nemůže-li, ztrácí pro něj život cenu, stává se nešťastným, jeho životní síla upadá a hledá dobrovolně smrt. Bída velmi často determinuje k sebevraždě. [ibid.: 63].

d) poměry duševní vzdělanosti

Masaryk považuje sebevraždu za věc nemravnou, kdy ve většině případů je sebevražda násilným zakončením dlouhých stavů poblouznění a mravních chyb. Podle něj se většina sebevražd děje v afektu, tedy v takovém stavu myslí, že jasná rozvaha není možná, často se jedinci rozhodnou pro sebevraždu, protože jsou omrzeli životem, spáchají sebevraždu prostě z dlouhé chvíle, z otupělosti, lenosti. V souvislosti s nemravností Masaryk také hovoří o přibývání nemanželských porodů, zločinů smilstva, prostituci a alkoholismu, jelikož tyto činitele mají také vliv na sebevražednost. [ibid.: 82-84].

Velmi blízkou příčinou sebevraždy je neštěstí, které se postiženému zdá natolik veliké, že již nechce dál žít. Podle Masaryka neštěstí, kterým člověk trpí, může být skutečné, ale může být i vymyšlené. Pro postiženého je však rozhodující a může být dost velké na to, aby skutečně spáchal sebevraždu.

Vzdělanost rovněž může mít vliv na sebevražednost. Masaryk říká, že „lidé vědí mnoho, velmi mnoho, ale jejich vědění nemá na jejich život daleko toho vlivu, jaký by mít mělo, a v tom je veliká chyba: učíme se příliš mnoho pro školu a neučíme se dosti pro život. Z toho vyplývá, že polovzdělanost disponuje k sebevražednosti,“ [Masaryk 1926: 72].

Masaryk klade velký důraz na náboženství, které „dodává člověku vírou v Boha a v nesmrtelnost ve všech okolnostech života útěchy, ve všech protivenstvích naděje a posiluje jeho lásku k lidstvu, proto je nábožný člověk za všech okolností života veselý, jeho víra, jeho přesvědčení a jeho jistota poutá ho nejenom k nebi, nýbrž zároveň k zemi, k životu.“ [Masaryk 1926: 90]. Z tohoto vyplývá, že člověk bez nábožnosti a mravnosti nemůže tak snést tíhu života jako člověk nábožný a mravný, proto tento člověk může často inklinovat k sebevraždě.

e) duševní nemoci a sebevražda

Podle Masaryka je duševní nemoc mocně působící příčina sebevražednosti, jelikož jedna třetina všech případů lze vysvětlit právě duševní nemocí člověka. Sebevraždu člověk může spáchat buď ve stavu psychózy¹ nebo ve stavu duševní deprese, kdy se člověk „považuje za tak nešťastného, že se rozhodne dobrovolně život opustit, nevyhnutelně pocítuje velikou duševní úzkost a duševní bolest. To vyplývá také z toho,

---

¹ Psychóza je závažný duševní stav, který lze definovat jako neschopnost chovat se a jednat v souladu s okolnostmi. Je to vlastně disociace mezi vnímáním, chováním a prožíváním. Mění se vztah nemocného k realitě.

že melancholie je po výtce duševní nemocí sebevrahů.“ [Masaryk 1926: 106-107].

Podle Prokopa největší problém sebevražednosti spočívá hlavně v „neznalosti příčin sebevraždy, půdy, z níž tyto příčiny vyrůstají, a způsobu, jak se uplatňují až k dokonání sebevražedného činu. Neznalost příčin způsobuje pak nemohoucnost v boji proti sebevražednosti,“ [Prokop 1940: 18]. Prokop při zkoumání příčin sebevražednosti klade důraz především na psychiku jedince. Podle něj je sebevražedné jednání podřízeno myšlenkovému postupu a je „řízeno hlavně vedoucími představami ve vědomí a převládající tendencemi podvědomí. Je patrné, že sebevražedné jednání je určováno psychickým stavem individua v kritickém okamžiku.“ [ibid.: 18].

Sebevražda je podle Prokopa ovlivněna celou řadou vnitřních a vnějších vlivů, proto Prokop rozděluje příčiny sebevražednosti na příčiny exogenní a na příčiny endogenní.

1) exogenní příčiny sebevraždy

Za exogenní příčiny sebevraždy se pokládají všechny zevní vlivy, které mohou ve spojení s endogenní dispozicí vést k sebevražedným tendencím a činům. Každý zevní vliv se projevuje reakcí, kterou vzbudil v dané osobnosti. Tato reakce je závislá jak na osobnosti individua, tak na závažnosti působení vlivu. Za endogenní je pokládáno to, co vzniká uvnitř osobnosti, exogenní je vše to, co vzniká vně osobnosti a jako zevní vliv vyvolává reakce osobnosti. [ibid.: 24].

Stejně jako Masaryk, tak i Prokop hovoří o tzv. přírodních vlivech, které mohou působit na sebevražednost, mezi tyto vlivy Prokop jmenuje meteorologické změny, střídání ročních dob, teplotní poměry, vliv podnebí. Prokop částečně souhlasí s Masarykem, že letní horko působí dráždivě na nervovou soustavu a tím usnadňuje vznik sebevraždy. Také poukazuje na to,

že je to období, „kdy po zimním klidu mobilizují se všechny síly organismu, stupňuje se činnost vnitřní sekrece a proto je vegetativní systém nervový dráždivější, všechny reakce somatické i psychické jsou živější.“ [ibid.: 26].

Podle Prokopa mohou přírodní vlivy působit při vzniku sebevražedných, nejsou však rozhodující a jedinou příčinou sebevraždy.

V exogenních příčinách Prokop zmiňuje dále vliv civilizace na sebevraždu, souhlasí s Masarykem, že venkovský lid má nižší tendence k sebevraždě, že velkoměstské prostředí je lidskému prostředí většinou málo prospěšné a že sebevraždě podporuje. Také se s ním shoduje ve vztahu mezi vzděláním a sebevraždou, podle Prokopa „vyšší rozumové vzdělání, které civilizace s sebou nese, usnadňuje nepřímo sebevraždě tendence u disponovaných,“ [Prokop 1940: 32] a tímto navazuje na Masaryka, který říká, že vyšší vzdělání „činí člověka jemnějším, utváří jeho život bohatěji a různotvárněji, přivádí ho v nové a těžké okolnosti a tím právě ho staví před otázku po bytí či nebytí spíše než člověka méně vzdělaného.[...] Vzdělaný člověk je účastněn na řešení problémů, o jejichž existenci prostý člověk ani neví.“ [Masaryk 1926: 71 - 72].

Podle Prokopa má vliv na sebevraždu také hospodářské a sociální postavení. Lidé ve špatných finančních poměrech často volí sebevraždu jako východisko z hospodářské tísně. Není to však podle něj rozhodující příčina. Jelikož i lidé žijící v blahobytu mohou být postiženi nepříznivými vlivy jako jsou tělesné choroby, nemožnost dosáhnout vytyčeného cíle, tělesná či duševní vyčerpanost, ztráta milované osoby atd. [Prokop 1940: 33-34].

Prokop jmenuje ještě několik dalších exogenních vlivů, které působí na sebevraždu, ale tyto vlivy působí spíše nepřímo. Mohou být podnětem k sebevraždě, zároveň však nemusí. Mezi tyto vlivy patří povolání, politické poměry, vojenská služba, stáří, ale také pohlaví, viz. tabulka č. 5.

2) endogenní příčiny sebevraždy

Za endogenní příčiny sebevraždy jsou považovány všechny ty faktory, „které leží v osobnosti individua, tedy nejen vrozené a získané rysy povahové, ale i druh a způsob jeho reakcí, tedy vše, co může utvářeti jeho okamžitý duševní stav.“ [Prokop 1940: 52].

Velkou roli pro vznik sebevraždy hraje povaha, protože tvoří základ, „který formuje všechny druhy duševního dění uvědomělého, ale zvláště neuvědomělého [...]. Ovšem že pro reakci tak abnormní jako je sebevražda, budeme muset předpokládat také abnormní duševní pochody.“ [Prokop 1940: 53].

Sebevražedné snahy či jednání jsou ovlivněny trvalým nebo okamžitým psychickým stavem individua. Proto Prokop probírá jednotlivé elementy duševního dění a snaží se ukázat, jestli se poruchy těchto složek mohou zúčastnit při vzniku sebevražedných tendencí a činů. Mezi základní poruchy Prokop uvádí poruchy vnímání a poruchy myšlení. Dále ještě popisuje např. poruchy paměti, poruchy vědomí, poruchy intelektu, aj. Tyto poruchy však nejsou pro zjištění příčin sebevraždy nikterak důležité.

Projevem poruchy vnímání jsou iluze, pseudohalucinace a halucinace. Iluze vznikají z „poruch pozornosti, z afektů a při změnách vědomí, proto se s nimi shledáváme u vzrušených maniaků, u slaboduchých, při zákalech vědomí, [...]. Umožňují tvoření bludů. Iluze, stejně jako jiné poruchy vnímání, předvádějí individuu skutečnost zkresleně“ [ibid.:79].

Pseudohalucinace vznikají jako představy nezávislé na vůli, mají stejný vliv na sebevražedné pokusy či činy jako halucinace. Mohou být úporné a nepříjemného obsahu, mohou nemocného zdolat svým neustálým tlakem a tím způsobit trvalou depresivní náladu či nervové vyčerpání nebo mohou nemocného zdolat tím, že mu stále stavějí před oči jeho chorobu.

Halucinace jsou oproti pseudohalucinacím navíc nadány obrovskou přesvědčivostí, působí na nemocného daleko silněji. Velký význam pro vznik sebevražedných činů mají halucinace imperativní – nemocný často provede přijatý rozkaz i když s ním nesouhlasí. [ibid.: 79 - 82].

Depresivní nálady jsou velmi často spojeny s útlumem (poruchou) myšlení, a tak může dojít až ke „stavům stuporózním, v nichž pacient není schopen nejen něco domyslet a k něčemu se rozhodnouti, ale nemůže se ani volně pochybovati.[...]. Nemocný je tak zcela ovládnut utkvělým směrem myšlení, zaplétá se stále více do kruhu depresivních představ, nálady a bludů, tu pak je vždy velké nebezpečí sebevraždy.“ [Prokop 1940: 84]. Pro poruchy myšlení jsou velmi typické vtíravé představy a bludy.

Při zjišťování příčin sebevražednosti z endogenního hlediska existují ještě jevy, které mohou částečně působit na sebevražednost, jsou to ovšem spíše sekundární (druhotné) vlivy. Mezi ně patří např. dědičnost, nápodoba, psychická indukce a infekce, davové myšlení aj.

Voráček, který se rovněž zabývá příčinami sebevražd, odděluje od příčin ještě tzv. motivy, což jsou „důvody pronikající do vědomí pachatele, lhotejno, zda působí na jeho vědomí už delší dobu, nebo si je uvědomil až v okamžiku sebevražedného jednání,“ [Voráček 1967: 106] naopak příčiny definuje jako „hnací síly působící uvnitř fyzického a psychického organismu sebevraha, který si je velmi často vůbec neuvědomuje a nejsou tedy pro něho ani motivem jednání.“ [ibid.: 106 - 107].

Příčinami sebevražd se zabývá také Monestier. Ten ovšem na toto téma nahlíží poněkud odlišně než všichni ostatní autoři zabývající se příčinami sebevražd. Rovněž se zabývá takovými příčinami jako je duševno člověka, sociální podmínky apod., na druhou stranu se však na tyto příčiny dívá jinýma očima, lidštěji.

Za hlavní příčiny, které vedou k sebevraždě, Monestier jmenuje lásku, přátelství a věrnost, hanbu a nespravedlnost, morální úpadek a čest,

vlastenectví, finanční úpadek, politické a ekonomické krize, oběť, nemoci ducha i těla, víru a pověry.

Láska

Podle Monestiera „důvody srdce, které rozum nezná, vedou člověka často k přesvědčení, že dobrovolná smrt je způsob, jak formálně vyjádřit upřímnost citu. Z tohoto důvodu sebevražda z lásky[...] patří na světě k nejběžnějším. Tento cit postihuje stejně dělníky jako královny, knížata i prosté kmány.“ [Monestier 2003:75].

Jsou různé příklady sebevraždy z lásky. Jsou lidé, kteří se po smrti milované osoby cítí ztraceni a spáchají sebevraždu, aby se setkali na onom světě. Jsou lidé, kteří se rozhodnou z lásky spáchat sebevraždu zároveň s milovanou osobou, která se rozhodne zemřít. Jsou i případy, kdy láska působí jako hnací motor sebevraždy. Druhý člen páru někdy se sebevraždou nesouhlasí. Milenec se rozhodne spáchat sebevraždu a nedokáže se rozloučit se svou milovanou, rozhodne se ji zabít bez jejího souhlasu. [Monestier 2003:75 - 91].

Hanba a křivé obvinění

Hanba, pomluvy, někdy i prostá pravda, měly vždy na lidi vliv. Spousta lidí, aby se jich uchránila, se domnívá, že stačí spáchat čin, který vzbudí pozornost. Takovýmto činem může být právě sebevražda. Vyskytují se ovšem i případy, kdy spáchá sebevraždu např. syn, který neunesl hanbu svého otce, apod. [ibid.:99 - 100].

Sebevražda jako oběť

Stejně jako u sebevražd z lásky, nedá se mluvit o jedné smrti sebeobětováním, ale o jejích typech a variantách. Sebevraždu jako oběť je možno obecně charakterizovat jako „zisk“ – sebevrah očekává, že jeho čin přinese těm, kdo zůstanou, nějakou výhodu nebo změnu situace. (Např. život

za život- sebevrah získá život druhé osoby). Pokud se mluví o sebevražedné oběti je nutno zmínit politické sebevraždy, jejichž cílem je např. vzbuzení vlny veřejného rozčilení či donucení úřadu k přijetí toho či onoho opatření, jaké si sebevrah přeje. [ibid.:117-132].

Politické krize

Může se to zdát paradoxní, ale k nárůstu počtu sebevražd dochází vždy, když se zvýší blahobyť, jejich počet naopak klesá v období politického neklidu, válek. Podle Monestiera se to děje především proto, že lidé mobilizovaní a zapojení do služeb nějaké věci či strany nemají čas na své soukromé úzkosti, samotu. Jakmile však neklidné časy pominou a znovu je nastolen klid, sebevražednost se opět zvyšuje.

Za válek ovšem k sebevraždám dochází zejména proto, že se člověk rozhodne skoncovat se životem raději vlastní rukou, než aby byl usmrčen někým jiným – být zabit či se zabít. [Monestier 2003:148 - 149].

Bída a úpadek

Mezi rozhodujícími příčinami sebevraždy zaujímá finanční úpadek místo stejně významné jako nešťastná láska. Monestier se i v tomto tématu odlišuje od ostatních autorů, zabývajících se příčinami sebevražd. On totiž nemluví o bídě jako takové, nemluví o jakémisi sociálním úpadku, na toto téma nahlíží spíše z pohledu hráčské vášně, ve které hráč prohraje vše a posléze raději spáchá sebevraždu, než by uvedl svou rodinu do bídy a strádání či se snaží vyvarovat své vlastní ostudy. [ibid.:155-163].

Duševní choroby

V tomto tématu se Monestier shoduje s ostatními autory, především s Prokopem. Sám Monestier říká, že již sebevražda sama o sobě je příznakem

šilenství, ale zároveň dodává, že zdaleka ne všichni nemocní mají sklon k sebevraždě a stejně tak nejsou zdaleka všichni sebevrazi duševně nemocní.

Pověřivost a magie

Monestier připouští i existenci tajemných sil, jenž mohou mít vliv na sebevražednost. Někteří lidé věří, že lidské konání je řízeno hvězdami, které dají najevo příznaky tragického osudu. Někteří lidé zase věří v osud, jenž je vepsán v liniích dlaně.

Rovněž reinkarnace může být jednou z příčin sebevražednosti. Mnoho lidí věří, že je po smrti čeká lepší život.

Sebevraždy jako boží soud

Podle Monestiera jsou ovšem i sebevraždy, kterým nelze přisoudit žádný jednoznačný určitý motiv. Někteří lidé přikládají takovýto postoj za jakýsi boží soud. Sebevraždou mohou skončit např. různé hry se smrtí – jedinec se rozhodne ponechat na okolnostech, na náhodě, či dokonce na Bohu, zda bude žít či zemře. [Monestier 2003: 180-183].

Voráček, stejně jako Prokop, kritizuje statistická data, která se zabývají příčinami sebevražednosti, jelikož podle něj nejsou (a ani nemohou být) přesná. Mohou být zkresleny dezinformacemi – pachatel může zatajovat motivy své sebevraždy, stejně tak jako rodinní příslušníci. Nebo může být motiv hodnocen zcela chybně. Rovněž je složité určit motiv sebevražedného činu jako jednu hlavní příčinu. [Voráček 1967: 107].

Růžička se také zmiňuje o zkreslenosti statistických dat, protože při zjišťování příčin sebevražednosti nemusí být zjištěné pohnutky činu skutečným obrazem složitého děje, který vedl k sebevraždě, a jak říká i Voráček, mohou být v mnoha případech zkresleny, ať vědomě (aby rodina

neměla ostudu) či nevědomě – příčiny se zdají rozumné, pochopitelné, přijatelné. [Růžička 1968: 110].

Složitost statistického výzkumu ohledně sebevraždy podle Růžičky může být také v tom, že je „každé sebevraždě jednání patrně výslednicí selhání v několika rovinách. K sebevraždě úmyslu a jeho realizaci vede celý sled okolností, skloubených vzájemně jako články řetězu.“ [ibid.:110].

3. Způsoby provedení sebevražd

Příčiny, které podněcují vznik sebevražedných tendencí a vyvolávají sebevražedné úmysly, určují také zpravidla formu sebevraždy. Podle Prokopa je třeba tuto formu rozlišovat, a to na:

- „a) sebevraždy a sebevražedné pokusy, které byly vykonány po delší úvaze, tedy jako čin plynoucí z rozhodnutí, z myšlenkového pochodu relativně logického (přiměřeného celkovému duševnímu stavu),
- b) sebevraždy a sebevražedné pokusy, jež byly provedeny bez delší úvahy, v prudkém hnutí mysli, v afektu úzkostném, lítostivém nebo zlobném,
- c) činy provedené sice také v afektu – nejčastěji úzkostném – nebo pod vlivem návalu bludů [...] ilusí a halucinací.“ [Prokop 1940: 184].

Z tohoto výčtu se pak tedy může odvíjet způsob, jakým se sebevrah rozhodne spáchat svůj čin, viz. tabulka č. 6.

Sebevražda či pokusy o sebevraždu v prudkém hnutí mysli, v úzkostném afektu jsou většinou dílem okamžité, velmi silné reakce, při níž sebevrah příliš nepřemýšlí, jedná spíše impulsivně, automaticky. Nejedná tedy účelně a často provede svůj čin nevhodným způsobem či nevhodným nástrojem (vrhá se do mělké vody, používá tupé nástroje apod.) Naopak pokud má sebevrah svůj čin důkladně promyšlený, vede ho silná touha po smrti a jeho rozhodnutí k sebevraždě je pevné, pak má větší pravděpodobnost smrtelného výsledku sebevraždy. [ibid.: 187-188].

Podle Prokopa však i lidé, kteří dospěli k přesnému plánu, jak provedou sebevraždu, na něm zpravidla netrvají a pokud by se jim naskytl vhodnější příležitost nebo by jim selhal původní plánovaný způsob, pak rádi zvolí jiný způsob. Sebevrah se po nezdařeném pokusu jedním způsobem uchýlí ke způsobu jinému, někteří sebevrahové někdy vyzkouší celou řadu různých způsobů, než naleznou ten pravý. Nebo se člověku, který chce zemřít, nezdá dost spolehlivý jeden způsob, tak se rozhodne pro kombinaci

dvou a více způsobů sebevraždy současně. (Např. si sebevrah stoupne nad řeku a střílí se. Pokud by nebyl usmrčen již pistolí, spadne do řeky, kde se utopí.)

Na druhou stranu se vyskytují i sebevraždy fingované, kterými chce sebevrah jen na něco upozornit. Zde z obavy před poškozením člověk často promýšlí svůj plán do posledních detailů, ať už ji páchá někde na veřejném místě, kde si ho někdo všimne nebo zvolí způsob sebevraždy tak, aby ho bylo možno zachránit (např. předávkování se léčivý). [Prokop 1940: 187].

Způsob provedení sebevraždy je ovlivněn celou řadou faktorů, které Prokop rozlišuje na exogenní a endogenní vlivy.

Mezi endogenní vlivy patří především osobnost individua a jeho okamžitý duševní stav. Dalším důležitým faktorem je pohlaví. Ženy zpravidla volí způsoby smrti méně násilné (především otravy nejrůznějšími látkami, potom utopení, skok z výšky apod.). Samozřejmě, že jsou i ženy, které páchají sebevraždu tím nejbrutálnějším způsobem, ve většině případů však jde o ženy duševně choré. Naopak muži se nejčastěji usmrcují střelnými zbraněmi, oběšením, méně již utopením, skokem z výše apod. To, že se muži velmi často rozhodnou použít k sebevraždě střelnou zbraň, může ovlivnit i fakt, že se zbraněmi má většina mužů zkušenosti již z vojny. Naopak utopení u mužů má nízkou frekvenci především proto, že většina mužů umí plavat.

Mezi exogenní vlivy patří vliv povolání a prostředí, vlivy místní a vliv předsudků a tradice.

Vliv povolání na způsob sebevraždy se nejčastěji projevuje tím, že sebevrah použije ke svému činu nástroj, který má po ruce, který je pro něj tak běžný, že ho se svou sebevraždou neodlučitelně spojuje a znalost jeho používání mu sebevraždu značně ulehčuje.

Vliv prostředí může omezovat možnost svobodné volby sebevražedného nástroje (např. ve vězení) nebo naopak usnadňovat přístup k prostředkům za jiných okolností nedostupných (např. zaměstnání v lékárně apod.).

Místní vlivy jsou méně významné. Jsou myšleny v tom smyslu, že snadná dostupnost některého sebevražedného prostředku v určitém místě způsobuje, že sebevrah tomuto prostředku dává přednost před jinými. (Např. při zavedení železnice se značně zvýšil počet sebevražd skokem pod jedoucí vlak. Nebo blízkost řek a jezer způsobuje větší frekvenci sebevražd utopením.)

U vlivu tradice a předsudků je patrná souvislost s druhem povolání. Např. vojáci a policisté, chtějí-li zemřít, se nejčastěji zastřelí a to především proto, že zastřelení pokládají za způsob smrti jejich stavu přiměřený. [Prokop1940: 189-191].

Prokop se ve své práci zmiňuje i o volbě sebevražedného nástroje a jeho vhodnosti. Při volbě nástroje rozhoduje nejčastěji snaha provést sebevraždu tak, aby byl zabezpečen výsledek, aby smrt nastala rychle a aby způsob nebyl příliš bolestivý. Velmi časté je proto oběšení. Jednak proto, že je provaz snadno každému dosažitelný, a jednak proto, že je všeobecně rozšířeno, že při tomto způsobu je ztráta vědomí okamžitá a bolest je přitom minimální. [ibid.: 191]

Na výběr nástroje může mít vliv i povolání. Lékaři, lékárníci, drogistí, chemikové aj. se nejčastěji otráví, poněvadž s jedy přicházejí stále do styku, jsou jim dostupné a znají jejich účinky.

Volba vhodného nástroje může být ovlivněna i dosažitelností tohoto nástroje. Dosažitelnost tohoto nástroje závisí na vnějších okolnostech (např. ve věznici sebevrah vezme zavděk čímkoliv). [ibid.: 192-193].

Další autor, který se zabývá způsoby sebevražd, je Koutek. Koutek ovšem hovoří zejména o sebevraždě dětí a dospívajících, tudíž i u způsobů sebevraždy pojednává spíše o tom, jaké způsoby sebevraždy si vybírají právě děti a dospívající. Při výběru způsobu „zde hraje velkou roli představa a fantazie o účinku jednotlivých metod, posouzení nebezpečnosti a jejich dostupnost.“ [Koutek, Kocourková 2003:32-33]. Při hodnocení nebezpečí použité metody však především u dětí a dospívajících je nutno počítat s tím, že nebezpečnost nemusí být posuzována reálně. Dítě může mít zkreslenou představu např. o účincích některého léku.

Koutek rozlišuje metody sebevražd na metody tvrdé a měkké. Mezi měkké metody patří ty, u kterých je nebezpečnost nižší a je zde větší šance na záchranu života, tedy metody, které nevedou k okamžité smrti, což jsou např. předávkování se léčivými, povrchní pořezání, skok z malé výšky apod. U jednotlivých sebevražedných metod lze uvažovat o tom, zda dospívající chtěl či nechtěl přežít sebevražedný pokus, „v adolescenci je dosti typický způsob „dát život v sázku“, kdy suicidant počítá s oběma možnostmi: buď že zemře, nebo bude zachráněn. Oba výsledky jsou pro něj zcela přijatelné.“ [ibid.: 33].

Naopak tzv. tvrdé metody vedou nejčastěji okamžitě nebo velice rychle ke smrti a možnost záchrany je tak velmi snížena, popřípadě vyloučena. Nejčastějšími metodami jsou oběšení, použití střelné zbraně, skok z velké výšky, apod. Nejčastější metody sebevražd či sebevražedných pokusů dětí a dospívajících jsou především intoxikace nějakými látkami či léčivými. [ibid.:33]

I T.G. Masaryk se letmo zmiňuje o druzích a způsobech sebevražd. Stejně jako Prokop i on je zastáncem toho, že si každý sebevrah přeje rozloučit se se životem rychle, bez zbytečné bolesti, „spíše se snaží učinit si smrt co možná příjemnou a vyhýbá se veliké námaze sil, protože jeho životní síla je zlomena“ [Masaryk 1926: 131]. Jako způsoby, které se sebevrah

rozhodne použít, jmenuje především oběšení, použití střelné zbraně, utopení, pád z výše, otrava jedem, přejetí vlakem apod. Volba prostředků je podle Masaryka určena poměry, ve kterých sebevrah žije. Většinou volí to, co má po ruce, „protože ve svém rozčilení nemůže mnoho rozvažovat a hledat.“ [Masaryk 1926: 131]. Takže např. kde je více vody tam, je i frekventovanější výskyt sebevražd utopením, nebo kde jsou hory, tak je zase více sebevražd skokem z výše apod. O tom, že vliv prostředí determinuje způsob sebevraždy, hovořil i již zmiňovaný Prokop.

Posledním autorem, kterého autorka zmiňuje a rovněž se zabýval způsoby sebevražd, je Monestier.

Monestier, rovněž jako Prokop a Masaryk, říká, že na výběr způsobu sebevraždy mají vliv jak dostupnost prostředků, tak i kulturní faktory prostředí. S Prokopem se navíc shoduje v tom, že výběr způsobu, jakým se sebevrah hodlá zabít, je značně determinován motivy svého činu, a souhlasí s ním i v tom, že formy sebevražedných způsobů jsou ovlivněny exogenními a endogenními vlivy.

Stejně jako Prokop se Monestier zabývá vlivem povolání na způsob sebevraždy. Navíc dodává, že „každé povolání má svůj oblíbený způsob smrti.“ [Monestier 2003:17]. Tak např. pastevci, dřevaři a uhlíři dávají přednost uškrcení, prostitutky, žebráci, tuláci dávají přednost utopení, či otravě, dělníci dávají přednost uškrcení nebo střelné zbrani, pracovníci v dopravě se raději topí, věšící, či tráví plynem, spisovatelé a umělci dávají přednost střelné zbrani atd. [ibid.:17].

Možné způsoby sebevraždy:

Oběšení: Tento způsob sebevraždy byl a zůstává nejrozšířenější technikou. Až polovina sebevrahů si vybere jako způsob své smrti oběšení. Za svou oblibu vděčí oběšení různorodým možnostem a různorodým

prostředkům, které mohou být k oběšení použity. Nejpoužívanější je provaz, dále to může být kravata, rozervané prádlo, opasek, elektrická šňůra apod.

Utopení: Po oběšení je utopení nejčastější způsob používaný sebevrahy. Tito sebevrazi volí spíše řeku či rybník než moře a často spojují utopení ještě se skokem z výšky. Někteří lidé si často ještě poutají ruce či nohy, kdyby se v poslední chvíli náhodou zalekli a nebo si naplní kapsy oblázky či si kolem krku uvážou provaz s těžkým kamenem na konci.

Pořezání a ubodání: Zacházet se sečnou či bodnou zbraní vyžaduje jistou zručnost. Šikovní i nešikovní nejvíce užívají nožů, břitev, dýk, šavlí a dalších různých ostrých řezacích předmětů.

Otravy jedy: Jed má své přívržence již od antiky, kde využívali především bolehlav. Nyní dávají sebevrazi přednost jakýmkoli farmaceutickým prostředkům moderní medicíny. Ve většině případů sebevrah pro jistotu spolkně více než jeden jed, např. neuroleptika, kyanid, hypnotika, sedativa, apod.

Polknutí předmětů: Zatímco jed organismus otráví, spolknutí předmětu zneprůchodní a naruší určité životní funkce. Lidé často polykají, co jim přijde pod ruku, zlaté medaile, kousky skla, kamínky, lžičky nebo třeba i nůžky.

Otravy plynem a udušení: I udušení má své příznivce, někteří lidé se zavřou do garáže, nastartují motor a vdechují kysličník uhelnatý. Tento způsob sebevraždy je ovšem nejen velmi zdlouhavý a bolestivý, ale jeho výsledek je navíc nejistý a závisí na seřízení motoru. A jsou samozřejmě i jiné případy udušení, jako např. navlečení igelitového pytle na hlavu a utažení jeho okrajů kolem krku.

Sebevraždy výbušninou: V první polovině 20. století enormně stoupl počet sebevražd výbuchem pomocí náloží dynamitu. V posledních letech se sebevražda za pomoci výbušniny stala opět aktuální díky sebevražedným útokům členů islámských skupin, kteří takto podstupují dobrovolnou smrt, při níž zabijí spoustu těch, proti kterým bojují.

Sebevražda za pomoci zvířat: Nejvyhledávanějšími zvířaty pro tuto sebevraždu jsou tygři a medvědi.

Některé další způsoby spáchání sebevraždy:

Smrt pod dopravními prostředky, pekelné stroje (např. vlastní výroby sebevrahů), *upálení, skok z výšky, střelné zbraně, aj.*

4. Sebevražda a společnost

4.1. Prevence sebevražd

Společnost se vždy snažila dobrovolné smrti předcházet a bojovat proti ní. Řada lékařů i laiků se zamýšlela nad způsobem, jak sebevraždám předcházet.

V současnosti je kladen důraz na potírání depresí, které by mohly vést (často vedou) až k sebevraždě, proto většina odborníků radí, pokud deprese přetrvává, okamžitě vyhledat odbornou pomoc.

Autoři, kteří se zmiňují o prevenci sebevražd, se shodují na tom, že nejobtížnější částí úkolu v prevenci sebevražd je navázání kontaktu s lidmi, kteří právě prožívají krizi.

Ideální nástroj právě pro navázání kontaktu s potenciálními sebevrahy je telefon, „který dovoluje projevit úzkost, prolomit tíživé ticho, uniknout z uzavřeného světa, někdy i agresivního, a přitom zůstat pouhým hlasem, což chrání sebevrahovo soukromí a často mu to poskytuje pocit důvěrného kontaktu.“ [Monestier 2003:221]. Podle Monestiera právě telefon může dodat sebevrahovi odvahy, ten přitom může hovor kdykoli ukončit.

Telefonní linky k tomuto účelu fungují dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu, a zajišťují je vysoce kvalifikovaní a psychologicky proškolení dobrovolníci. Úkolem těchto dobrovolníků není přímo bránit sebevrahům, ale spíše jim ukázat rozměr jejich rozhodnutí. Často skutečně stačí naslouchat a vést rozhovor, aby si dotyčný ujasnil situaci a rozmyslel si svůj původní záměr. [Monestier 2003:221].

4.2. Některé druhy pomoci

Terapie

Lidé s různými problémy často zjišťují, že některé druhy terapie nebo poradenství jsou užitečné. Vzdělaný terapeut může pomoci prožít a přijmout všechny pocity sebevraha.

Mluvit o problémech s terapeutem může být jak nepříjemný, tak osvobozující zážitek.

Lidé často zjišťují, že v počátečních fázích terapie prožívají obrovskou úlevu díky tomu, že se mohou konečně někomu svěřit. [Frankel, Kranzová 1998:106].

Linky důvěry

Již zmíněná linka důvěry může být dobrý první krok pro někoho, kdo chce spáchat sebevraždu.

Linka důvěry je pracoviště, které je možno kontaktovat prostřednictvím telefonu. Na lince důvěry člověka vyslechnou školení dobrovolníci – psychologové, lékaři, sociální pracovníci, zdravotní sestry či jiní odborní profesionálové. [ibid.:107-108].

Krizové centrum

Krizové centrum je pracoviště zaměřené na pomoc lidem v naléhavých životních situacích. Jeho provoz bývá nepřetržitý. Do krizového centra je možné přijít dle vlastního uvážení.

Pracovníky krizového centra jsou zkušení psychologové, psychiatři, sociální pracovníci či zdravotní sestry. [ibid.:109].

Psychoterapeutická centra a psychoterapeutická pracoviště

Psychoterapeutické centrum bývá zpravidla určeno klientům určité věkové skupiny.

Do takového centra je možné přijít buď na doporučení pracovníka linky důvěry či krizového centra, ale je možné také přijít dle vlastní úvahy.

Důvodem k návštěvě může být osobní nebo rodinný problém, který přesahuje možnosti řešení samotného člověka a je doprovázen nepříjemnými pocity – úzkostí, strachem, depresiemi, sebevražednými pocity, pocity viny, smutkem, ztrátou smyslu života apod.

Pokud se člověk rozhodne k první návštěvě, pracovník centra se s ním sejde, aby zmapoval situaci. Pokud bude chtít a pokud to jeho problém bude vyžadovat, nabídne mu určitou formu kontaktu, např. sérii individuálních návštěv v psychoterapeutickém centru. [Frankel, Kranzová 1998:111].

5. Sebevražda dětí a mladistvých

Toto téma je zařazeno do této práce zejména proto, že sebevražda dítěte či mladistvého je velice smutná věc, která se nedá přehlížet a která se dotýká všech lidí a také proto, že život dítěte je závislý na dospělých, kteří by mu měli pomáhat, ať už to jsou rodiče či pedagogové. Když bude mít dítě dobré zázemí, možná se rozhodne pro jinou možnost než spáchat sebevraždu.

Problematika sebevražedného jednání dětí a mladistvých je velmi obsáhlá a není možno se zabývat všemi tématy týkající se sebevraždy dětí a mladistvých, proto se autorka rozhodla zařadit tyto základní témata: Pojetí sebevraždy dítětem, Příčiny sebevražd dětí a mladistvých, Formy sebevražedných jednání a Prevence sebevražedného jednání dětí a mladistvých.

5. 1. Pojetí smrti dítětem

Podle Černého je pojem smrti pro dítě ještě nejasný, čím mladší dítě, tím spíše si myslí, že sebevražda je něco, co lze vrátit zpátky. Dítě vychází ze svých zkušeností – se smrtí se setkává v různých pohádkách, ve kterých jsou zemřelé postavy opět probuzeny k životu políbením či živou vodou.

Často tak děti také jednají proto, že napodobují dospělé, bez skutečné představy o prováděném činu. Většina dětí a mladistvých se odhodlává k sebevražednému pokusu bez opravdového úmyslu zemřít. [Černý 1970:13-14]. Koutek ještě doplňuje, že dříve smrt více patřila k životu rodiny, lidé často umírali doma, takže se děti měly možnost se smrtí setkat. V současné době však většina lidí umírá v nemocnicích, smrt je tabuizovaná, a to se pak může odrážet ve fantaziích dítěte.

Koutek také poukazuje na to, že „koncept smrti u normálních a suicidálních dětí je odlišný. Normální děti školního věku se smrtí zabývají převážně na základě reálné zkušenosti (např. smrt blízké osoby) a jejich prožívání má charakter smutku a truchlení, které je modifikováno jejich věkem. U suicidálních dětí vidíme, že se výrazněji zabývají tématy smrti ve fantaziích a že jejich představy obsahují agresivní i autoagresivní charakteristiky.“ [Koutek, Kocourková 2003:49]

5. 2. Příčiny sebevražd dětí a mladistvých

Černý rozděluje příčiny sebevražd dětí a mladistvých na příčiny vnitřní a příčiny vnější.

Do vnitřních příčin lze zařadit změny osobnosti, psychopatie, změny hormonální (různé pubertální rozlady), poruchy duševní, poruchy intelektu a změny psychiky.

Mezi vnější příčiny Černý řadí vlivy rodinného prostředí a výchovy, vlivy pracovního prostředí a vlivy společnosti souvěkých.

Do rodinného prostředí, které má na dítě rozhodný vliv, lze zařadit sociální úroveň rodiny, neúplnost rodiny, napětí mezi rodiči, alkoholismus, duševní poruchy a odchylky u jednoho z rodičů, zároveň však mohou být důvodem pro sebevraždu dítěte např. přehnané nároky, pedantská výchova apod. Podle Koutka je pro harmonický vývoj dítěte nutná harmonická rodina, proto pak mezi rizikové faktory patří nefungující rodinné vztahy, citová deprivace apod.

Škola hraje v životě dítěte rovněž velkou roli. Nejčastější příčinou k sebevraždě ve školním či pracovním prostředí je nedostatek schopností, nepřizpůsobivost, nepostačitelnost pro udržení pracovního tempa či nezájem o obor.

Vliv společnosti je neméně důležitý. Mladý člověk se v pubertálním období odpoutává od působení rodiny, navazuje nové vztahy s kamarády. Podle Koutka je velmi důležité především dobré zapojení mezi vrstevníky, protože dobrá pozice mezi nimi vede k přiměřenému sebevědomí, naopak šikanování ze strany spolužáků, pocit nedostačivosti a neúspěchu vede k nebezpečí sebevražedného jednání.

Koutek neopomíná ani to, že v poslední době vzrůstá vliv sociálních rozdílů mezi dětmi – dnes děti rozlišují, zda je někdo oblékaný ze značkové prodejny či z trhu nebo kdo má lepší mobilní telefon – i toto může vyvolat u dítěte deprivaci a posléze vést až k sebevraždě.

5. 3. *Formy sebevražedného jednání dětí a mladistvých*

Jednou z forem sebevražedného jednání je pohrávání si se suicidálními *myšlenkami*, charakteristické pro osoby hysterické a citově labilní. Další formou jsou sebevražedné *výhrůžky*, které jsou převážně účelovým jednáním, kdy jedinec upozorňuje na určité obtíže. K sebevražedným výhrůžkám se váže sebevražda *demonstrativní*, kde chybí úmysl zemřít, bývá využíváno k vydírání či k postrašení rodičů. Další formou je sebevražda jako *pomsta* nebo *trest*, která se vyskytuje v případech, kdy se jedinec snaží domoci ke zlepšení své životní situace, splnění svých přání a požadavků. Sebevražda jako *sebeopotrestání* se vyskytuje u přecitlivělých jedinců, někdy jde o snahu zbavit vychovatele starostí trvalým odchodem.

Velmi častou formou sebevražedného jednání dětí a mladistvých je *zkratková reakce*, kdy jedinec jedná v afektu, sebevražda se zdá jako jediné vhodné řešení, je to první zvolená možnost. Častou formou mladistvých je také *nápodoba*, která se vyskytuje jako imitace sebevraždy kamaráda většinou ze sentimentálních důvodů. Další formou je sebevražedný pokus jako *podmínka ke vstupu do party*, o němž již autorka hovořila. Jen zřídka se

vyskytuje u dětí a mladistvých sebevražda jako následek *nutkavých myšlenek*. Další formou je sebevražda jako následek *subdepressivních a depresivních stavů*, kde jsou v popředí psychické potíže, jako je nezáměr o život, o práci, o učení, otrávenost životem či ignorování nebezpečí. Vážné ohrožení života vzniká především u depresivních stavů, kdy dotyčný touží doopravdy zemřít. [Černý 1970:18 - 21].

5. 4. *Prevence sebevražd dětí a mladistvých*

Podle Černého je nutnost pro prevenci sebevražd dětí a mladistvých větší spolupráce s učiteli, úpravy vyučovacích postupů, doporučení učitelům věnovat se nejen výuce, ale také výchově mladých, být jejich rádcem, rodiče by měli trávit s dětmi více času, více by jim měli naslouchat, řešit jejich problémy, měli by se k nim chovat laskavě a s láskou, měli by připravovat děti na boj se životem apod. [ibid.:71 - 72].

Podle Kocourkové je cílem prevence sebevražd „snaha snížit výskyt suicidálního chování v populaci. Pokud se u jednotlivce suicidální chování objeví, pak se snažíme oslabit negativní dopad suicidálního chování na budoucí vývoj dítěte.“ [Koutek, Kocourková 2003:106].

Kocourková rozděluje preventivní postupy na tři oblasti: primární, sekundární a terciární.

Primární prevence se zaměřuje na snížení výskytu poruchy v populaci, na příčinné a rizikové faktory. Primární prevence je zaměřena na osoby, u kterých ještě nemusí být patrné znaky klinické poruchy.

Sekundární prevence je orientována na včasné zachycení a léčbu klinických projevů (např. depresivní děti, děti ohrožené prostředím, adolescenti závislí na návykových látkách).

Terciární prevence se pak snaží zmírnit následky klinické poruchy a zabránit jejímu opakování. [Koutek, Kocourková 2003:105 - 106].

Závěr

V této práci se autorka snažila nahlédnout do problematiky sebevražd a zjistit názory některých vybraných autorů, zabývajících se sebevraždou, a pokusila se o jejich srovnání.

Zpracování některých kapitol nebylo snadné, zejména proto, že názory vybraných autorů byly velice podobné či totožné. Bylo by zbytečné psát dvakrát o stejné věci, proto se autorka rozhodla v některých kapitolách pro kompilaci.

Autorka dospěla k několika závěrům. Prvním závěrem je, že příčina sebevraždy zpravidla nebývá jen jedna. Vždy na člověka, který se rozhodne spáchat sebevraždu, působí zároveň několik vlivů. Značnou roli hraje zejména psychická vybavenost člověka, katalyzátorem osudového rozhodnutí často bývá jednání v afektu, kdy člověk nejedná racionálně, ale spíše pudově. Má-li aktér čas a vůli si svůj záměr znovu promyslet, zjistí, že sebevraždu vlastně nikdy spáchat nechtěl. Vlastně měl v úmyslu demonstrovat něco jiného, než se připravit o život. V daném okamžiku a za daných okolností nebyl schopen rozlišit (ne)smysl svého konání.

Kdyby člověk v daném okamžiku, kdy se rozhodne spáchat sebevraždu, nebyl sám, a naopak s ním byl někdo, kdo by si s ním o jeho záměru promluvil, s velkou pravděpodobností by sebevraždu vůbec nespáchal. Komunikace mezi lidmi je skutečně velmi důležitá. Lidé by měli více ventilovat své problémy, řešit se svými blízkými, co je trápí. Leckdy se ukáže, že rodiče, nevěnují svým dětem dostatečnou pozornost a podceňují význam naplnění jejich citových potřeb. Dítě chápe určité věci jinak než dospělý. To, co přijde dospělému jako zcela banální, může mít pro dítě zásadní význam, a proto se rozhodne k tak radikálnímu kroku jako je sebevražda.

Při studování literatury, zabývající se tématem sebevraždy, autorka dospěla k názoru, že T. G. Masaryk tomuto tématu dal velice dobrý základ. Ne ovšem v tom smyslu, že stačí přečíst Masaryka a o sebevraždě je to vše. Jeho dílo je rozhodně zdrojem, ze kterého vychází spousta autorů, kteří se zabývají rovněž tématem sebevraždy. Rozdíly v názorech jednotlivých autorů jsou jen velmi malé, nebo umělé.

Je zajímavé, pro někoho možná i překvapivé, že v Česku spáchá sebevraždu více lidí, než kolik jich zemře na silnicích při autonehodách. Přitom se zdá, že bezpečnosti silničního provozu je věnována větší pozornost než problematice sebevražd, takže i v tomto bude nejspíše nemalý problém. O problematiku sebevražednosti by se měly více zajímat vládní i nevládní organizace. Kdyby se kladl větší důraz na prevenci sebevražd, možná by jejich počet alespoň o něco málo klesl.

Na sebevraždu pomýšlela nejspíše většina z lidí. V určitých vyhrocených situacích se sebevražda skutečně může jevit jako jediné možné východisko. Na druhou stranu, pokud se jedinec do situace, kdy chce zabít sebe sama, dostane, určitě by měl svůj čin důkladně přehodnotit a zvážit i jiné varianty.

Počet sebevražd se v průběhu let neustále nepatrně snižuje, což je bezesporu dobrá zpráva, přesto však lze vždy dělat něco víc, proto nehledme jen sami na sebe a pokud je to možné, pomáhejme ostatním.

Použité prameny a literatura

Literatura:

- 1). Černý, L.: Sebevražednost dětí a mladistvých se zvláštním zaměřením na preventivním opatření. Praha: Avicenum, 1970.
- 2). Frankel, B., Kranzová, R.: O sebevraždách. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-234-0.
- 3). Hillman, J.: Duše a sebevražda. Praha :Sagittarius, 1997. ISBN 80-901898-4-9.
- 4). Jandourek, J.: Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0
- 5). Koutek, J., Kocourková, J.: Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-349-9.
- 6). Masaryk, T.G.: Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. Praha: Čin, 1926.
- 7). Monestier, M.: Dějiny sebevražd – dějiny, techniky a zvláštnosti dobrovolné smrti. Praha: Dubbuj, 2003. ISBN 80-903001-8-9.
- 8). Prokop, J.: O sebevraždě. Praha: Bursík a Kohout, 1940.
- 9).Růžička,L.: Sebevražednost v Československu z hlediska demokratického a sociologického. Praha: Academia, 1968.
- 10). Viewegh, J.: Sebevražda a literatura. Praha: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5.
- 11). Voráček, F.: Možnost života. Otázky kolem sebevražd. Praha: Naše vojsko, 1967.

Internetové prameny:

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz/>

http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/kapitola/4012-06-2001_az_2005-16/
(28. 10. 2006)

[http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=\(\(sebevra%C5%BEdnost%20\)\)&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1/](http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=((sebevra%C5%BEdnost%20))&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1/) (20.11.2007)

Wikipedia: <http://www.wikipedia.cz/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Psych%C3%B3za> (17.3.2009)

Přílohy

Tabulka č. 1- Sebevraždy a jejich podíly na celkovém počtu a zemřelých vnějšími příčinami

Rok	Sebevraždy	Zemřelí na sebevraždy na 100 tis. obyvatel	Podíl zem. na sebevraždy na celk. počtu zemřelých v %	Podíl zem. na sebevraždy na zem. vnějšími příčinami v %
1970	2 824	28,8	2,3	30,9
1971	2 709	27,6	2,2	30,8
1972	2 764	28,0	2,3	31,6
1973	2 465	24,8	2,0	28,8
1974	2 521	25,2	2,0	28,6
1975	2 410	24,0	1,9	27,9
1976	2 263	22,3	1,8	26,2
1977	2 314	22,7	1,8	26,5
1978	2 370	23,1	1,9	25,7
1979	2 184	21,2	1,7	25,7
1980	2 290	22,2	1,7	25,9
1981	2 219	21,5	1,7	25,4
1982	2 227	21,6	1,7	25,8
1983	2 143	20,8	1,6	24,7
1984	2 108	20,4	1,6	24,2
1985	2 112	20,4	1,6	23,7
1986	2 166	20,9	1,6	24,7
1987	1 936	18,7	1,5	22,8
1988	1 963	19,0	1,6	23,7
1989	1 912	18,5	1,5	22,8
1990	1 997	19,3	1,5	22,1
1991	1 904	18,5	1,5	21,7
1992	1 991	19,3	1,7	22,9
1993	1 917	18,6	1,6	22,6
1994	1 872	18,1	1,6	21,9
1995	1 733	16,8	1,5	20,4
1996	1 568	15,2	1,4	20,1
1997	1 666	16,2	1,5	21,2
1998	1 613	15,7	1,5	23,0
1999	1 610	15,7	1,5	23,2
2000	1 649	16,1	1,5	23,3
2001	1 623	15,9	1,5	23,5
2002	1 534	15,0	1,4	22,4
2003	1 719	16,9	1,5	23,6
2004	1 583	15,5	1,5	22,6
2005	1 564	15,3	1,4	24,5

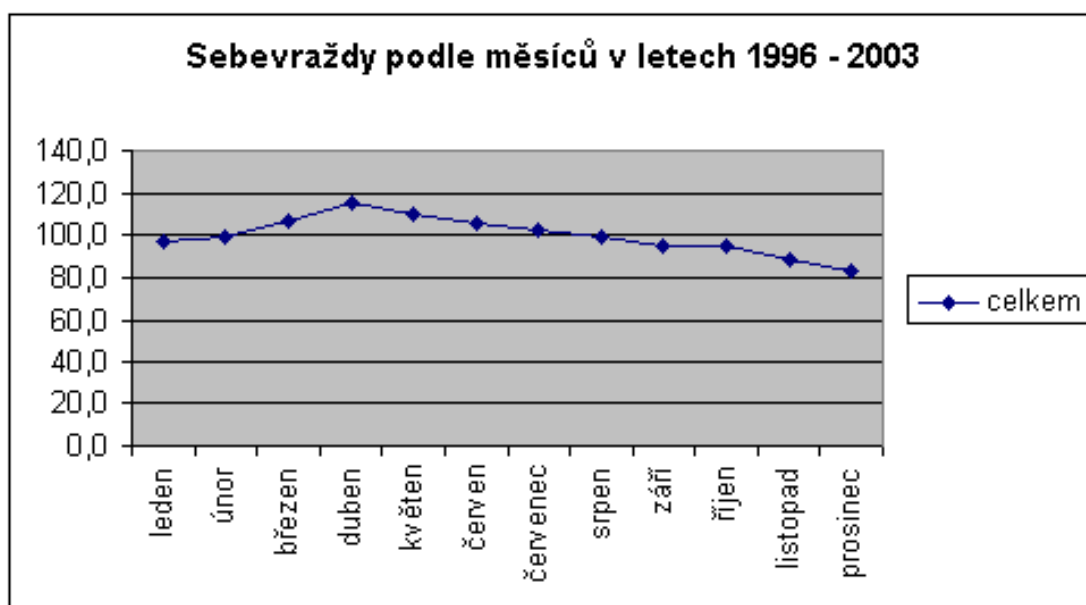
[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č.2/A- Sebevraždy podle měsíců

Rok	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec	Celkem
1991	187	114	193	157	169	188	157	142	169	164	130	134	1 904
1992	166	162	163	178	153	195	182	178	162	160	150	142	1 991
1993	169	142	189	186	182	156	150	135	141	158	156	153	1 917
1994	153	135	183	181	165	188	173	160	141	133	136	124	1 872
1995	148	151	152	141	173	157	148	152	126	141	128	116	1 733
1996	143	116	157	139	145	138	133	128	127	138	100	104	1 568
1997	126	132	140	142	153	167	150	142	125	148	115	126	1 666
1998	138	136	147	146	160	148	143	120	119	125	118	113	1 613
1999	134	108	144	142	169	121	149	130	139	124	121	129	1 610
2000	117	132	160	171	137	135	138	144	124	135	138	118	1 649
2001	151	118	159	160	125	130	144	148	133	119	123	113	1 623
2002	114	122	108	167	149	145	130	138	105	130	111	115	1 534
2003	149	129	169	164	169	149	149	146	142	133	117	103	1 719
2004	116	134	147	164	121	135	167	139	109	134	116	101	1 583
2005	114	114	149	145	158	140	136	149	128	113	114	104	1 564

[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 2/B- Sebevraždy podle měsíců

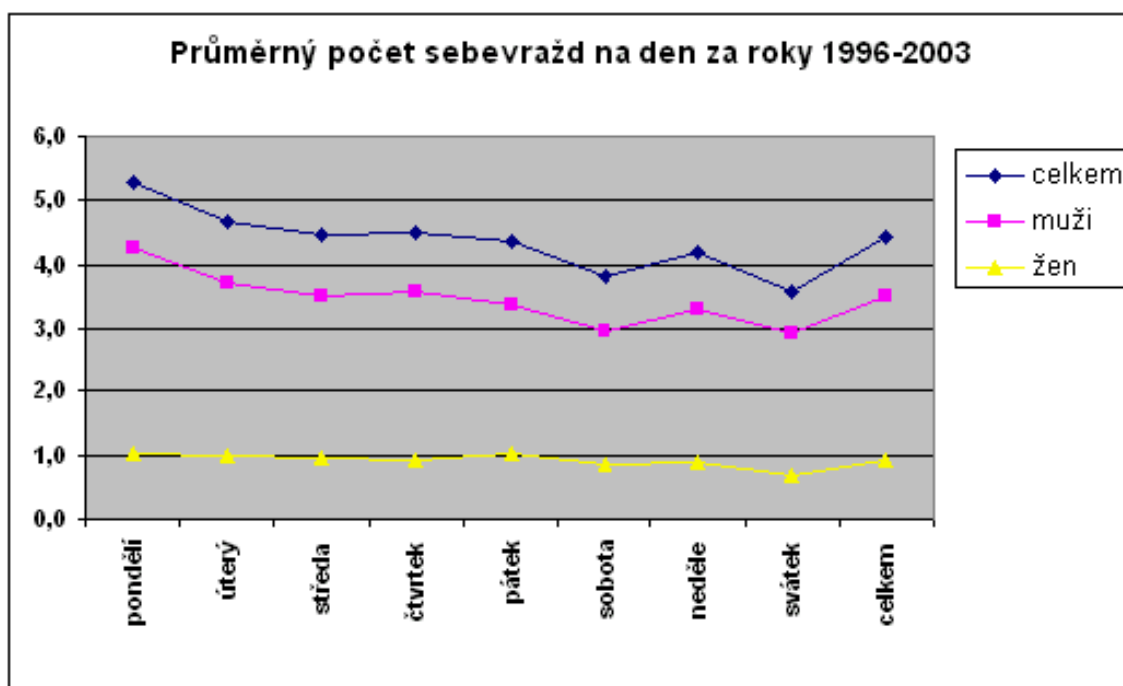
[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 3/A- Sebevraždy podle dne v týdnu

	Rok	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
celkem	1993	307	277	260	254	263	227	277
	1994	302	266	269	255	277	231	217
	1995	261	247	238	245	253	220	214
	1996	263	223	213	236	211	185	199
	1997	284	246	238	210	245	187	219
	1998	264	252	229	227	229	195	188
	1999	275	242	192	223	198	185	239
	2000	255	247	240	206	236	192	231
	2001	241	224	238	230	217	217	210
	2002	233	220	206	245	224	169	195
	2003	290	249	260	233	210	215	201
	2004	229	243	233	217	217	193	207
	2005	246	221	209	199	228	192	204
muži	1993	233	208	184	184	201	165	198
	1994	209	203	184	185	202	164	157
	1995	205	186	176	189	176	157	150
	1996	259	228	222	214	217	187	226
	1997	226	196	187	165	189	148	169
	1998	210	189	176	187	176	157	149
	1999	227	193	154	183	152	145	188
	2000	209	190	189	164	188	145	175
	2001	193	181	193	185	161	178	169
	2002	189	175	164	185	178	123	165
	2003	238	198	207	189	157	167	156
	2004	175	200	194	181	171	160	169
	2005	197	182	165	163	187	160	164
ženy	1993	74	69	76	70	62	62	79
	1994	93	63	85	70	75	67	60
	1995	56	61	62	56	77	63	64
	1996	62	38	52	55	52	43	47
	1997	58	50	51	45	56	39	50
	1998	54	63	53	40	53	38	39
	1999	48	49	38	40	46	40	51
	2000	46	57	51	42	48	47	56
	2001	48	43	45	45	56	39	41
	2002	44	45	42	60	46	46	30
	2003	52	51	53	44	53	48	45
	2004	54	43	39	36	46	33	38
	2005	49	39	44	36	41	32	40

[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 3/B- Sebevraždy podle dne v týdnu

[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 4- Sebevraždy podle věku

Rok	Věková skupina:															
	-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	Celkem
1991	15	70	79	105	116	162	208	189	152	150	147	132	107	116	156	1904
1992	9	60	84	116	108	209	220	203	155	123	176	159	100	105	164	1991
1993	12	63	111	101	104	173	194	220	164	137	114	131	128	110	155	1917
1994	13	71	108	111	107	146	193	216	144	102	125	125	157	79	175	1872
1995	11	91	105	88	117	150	178	182	152	123	100	95	112	69	160	1733
1996	9	71	95	83	105	126	150	171	158	80	92	108	103	72	145	1568
1997	6	66	91	100	97	120	187	211	166	111	100	122	106	82	101	1666
1998	8	52	105	106	93	126	178	179	181	110	82	90	111	88	104	1613
1999	3	58	110	95	110	103	140	195	178	112	90	85	109	98	124	1610
2000	12	42	122	100	100	127	176	203	160	117	83	96	111	100	100	1649
2001	6	39	113	122	80	125	159	213	190	115	87	80	95	89	110	1623
2002	6	44	73	108	102	103	149	189	185	133	75	82	78	103	104	1534
2003	9	43	95	116	119	138	137	210	214	162	101	64	79	92	140	1719
2004	8	43	81	111	106	119	127	196	197	172	86	71	83	79	104	1583
2005	6	37	64	110	130	125	143	154	203	189	103	62	75	61	102	1564

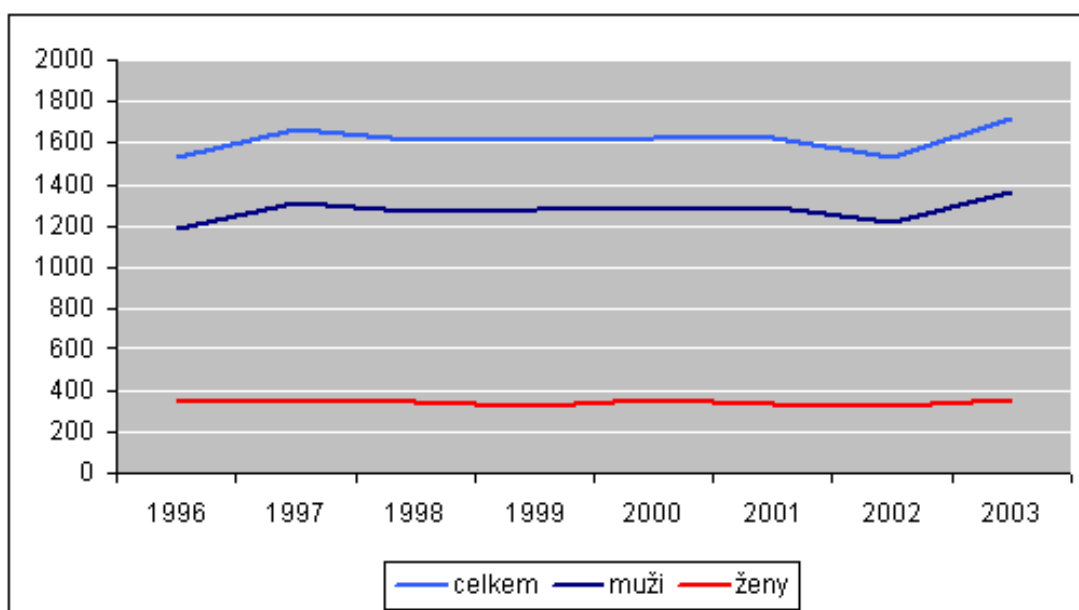
[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 5/A- Sebevraždy podle pohlaví

Rok	Počet sebevražd			Podíl na celku v %	
	celkem	muži	ženy	muži	ženy
1988	1 963	1 360	603	69,3	30,7
1989	1 912	1 366	546	71,4	28,6
1990	1 997	1 434	563	71,8	28,2
1991	1 904	1 393	511	73,2	26,8
1992	1 991	1 485	506	74,6	25,4
1993	1 917	1 412	505	73,7	26,3
1994	1 872	1 341	531	71,6	28,4
1995	1 733	1 284	449	74,1	25,9
1996	1 568	1 206	362	76,9	23,1
1997	1 666	1 311	355	78,7	21,3
1998	1 613	1 268	345	78,6	21,4
1999	1 610	1 285	325	79,8	20,2
2000	1 649	1 298	351	78,7	21,3
2001	1 623	1 294	329	79,7	20,3
2002	1 534	1 216	318	79,3	20,7
2003	1 719	1 365	354	79,4	20,6
2004	1 583	1 286	297	81,2	18,8
2005	1 564	1 272	292	81,3	18,7

[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 5/B- Sebevraždy podle pohlaví

[zdroj: ČSÚ]

Tabulka č. 6 Sebevraždy podle způsobu

	Rok	Způsoby								
		Otrávení analgetiky	Otrávení sedativy	Otrava narkotiky	Otrava alkoholem	Otrava plyny	Otrava pesticidy	Otrava chemikáliemi	Oběšení, zadušení	Utopení
celkem	1994	5	57	1	6	114	2	15	1 117	29
	1995	8	38	3	4	93	-	22	971	23
	1996	7	24	6	4	52	1	16	946	27
	1997	5	43	5	1	40	-	11	1 043	29
	1998	7	29	5	2	37	-	11	983	33
	1999	4	40	4	3	37	2	12	943	34
	2000	10	42	1	1	44	1	10	986	40
	2001	3	45	4	5	38	-	12	930	43
	2002	3	46	2	2	40	1	6	929	21
	2003	1	47	8	4	48	2	8	999	25
	2004	8	35	5	5	39	-	10	981	25
	2005	4	32	5	7	40	-	10	1 005	26
muži	1994	1	26	-	5	77	1	10	885	9
	1995	4	11	2	1	62	-	13	781	11
	1996	4	15	6	2	45	1	6	767	12
	1997	4	16	1	1	35	-	10	871	13
	1998	4	12	4	-	36	-	8	827	13
	1999	1	20	3	3	33	1	7	805	10
	2000	5	20	1	1	41	-	7	839	19
	2001	-	18	4	3	31	-	6	786	19
	2002	1	21	1	2	37	1	3	783	13
	2003	1	21	2	3	41	2	5	833	10
	2004	4	10	2	4	36	-	8	853	7
	2005	2	19	3	5	35	-	7	869	12
ženy	1994	4	31	1	1	37	1	5	232	20
	1995	4	27	1	3	31	-	9	190	12
	1996	3	9	-	2	7	-	10	179	15
	1997	1	27	4	-	5	-	1	172	16
	1998	3	17	1	2	1	-	3	156	20
	1999	3	20	1	-	4	1	5	138	24
	2000	5	22	-	-	3	1	3	147	21
	2001	3	27	-	2	7	-	6	144	24
	2002	2	25	1	-	3	-	3	146	8
	2003	-	26	6	1	7	-	3	166	15
	2004	4	25	3	1	3	-	2	128	18
	2005	2	13	2	2	5	-	3	136	14

	Rok	Způsoby							Celkem
		Zastře- lení	Sebe- poškození výbušnou látkou	Sebe- poškození ohněm	Sebepoškození ostrým předmětem	Skok z výše	Skok pod pohybující se předmět	Sebe- poškození neurčenými předměty	
celkem	1994	54	2	2	52	167	36	32	1 872
	1995	49	-	3	45	163	21	47	1 733
	1996	43	-	5	43	119	25	33	1 568
	1997	45	-	-	53	136	22	26	1 666
	1998	54	1	1	65	120	34	39	1 613
	1999	77	2	5	58	142	28	27	1 610
	2000	68	1	12	48	143	35	31	1 649
	2001	58	-	8	57	148	42	31	1 623
	2002	62	3	3	63	124	31	32	1 534
	2003	76	1	13	55	154	44	37	1 719
	2004	58	-	8	45	134	44	25	1 583
	2005	60	-	7	49	117	42	17	1 564
muži	1994	50	2	1	36	84	25	20	1 341
	1995	42	-	2	31	96	14	35	1 284
	1996	43	-	4	33	67	17	20	1 206
	1997	42	-	-	42	83	18	18	1 311
	1998	50	1	1	48	68	23	23	1 268
	1999	73	2	5	42	84	19	18	1 285
	2000	63	1	11	34	80	24	18	1 298
	2001	57	-	8	43	101	29	23	1 294
	2002	60	2	2	46	73	22	24	1 216
	2003	74	1	11	43	98	36	22	1 365
	2004	53	-	8	33	84	36	16	1 286
	2005	57	-	7	39	66	32	13	1 272
ženy	1994	4	-	1	16	83	11	12	531
	1995	7	-	1	14	67	7	12	449
	1996	-	-	1	10	52	8	13	362
	1997	3	-	-	11	53	4	8	355
	1998	4	-	-	17	52	11	16	345
	1999	4	-	-	16	58	9	9	325
	2000	5	-	1	14	63	11	13	351
	2001	1	-	-	14	47	13	8	329
	2002	2	1	1	17	51	9	8	318
	2003	2	-	2	12	56	8	15	354
	2004	5	-	-	12	50	8	9	297
	2005	3	-	-	10	51	10	4	292

[zdroj: ČSÚ]